

Religieuze geletterdheid is het doel, religiewetenschap het middel

Gedachten vanuit de nieuwe educatieve opleiding Religie en Levensbeschouwing in Leiden

MARIJE VERKERK EN MARKUS ALTENA DAVIDSEN

Religie speelt een grote rol in de wereld. Haar invloed is overal merkbaar, van de individuele vraag naar zingeving tot geopolitieke kwesties, van kleine gemeenschappen tot wereldwijde instituten. We vinden het belangrijk dat mensen de rol van religie in de wereld (hún wereld) kunnen begrijpen. Kennis van religie en de ontwikkeling van een persoonlijke levensvisie zijn noodzakelijk om bekwaam om te gaan met de vragen die mensen in het leven tegenkomen en met de verschillen tussen religies, levensbeschouwingen en culturen. Om deze visie gestalte te geven, starten we aan de Universiteit Leiden in de zomer van 2020 de nieuwe, tweejarige educatieve masteropleiding Religie en Levensbeschouwing.¹

Wij geven allebei les over religie. Markus als docent aan het *Leids Centrum voor Religiewetenschap*, Marije als docent in het voortgezet onderwijs en als docent vakdidactiek aan het centrum voor lerarenopleidingen in Leiden (ICLON). Onze droom is dat elk kind in Nederland goed levensbeschouwelijk onderwijs krijgt. ‘Goed’ betekent voor ons: onderwijs dat de realiteit, diversiteit en bewegelijkheid van religie laat zien en daarbij een neutraal-kritische houding aanneemt, zonder voor de leerling in te vullen welke waarden en waarheidsclaims de juiste zijn. Onderwijs dat de leerling stimuleert zelf vragen te stellen, zijn blik te verruimen en een eigen, onderbouwde visie te vormen.

1 De MA-opleiding Religie en Levensbeschouwing leidt op tot eerstegraadsbevoegd docent voor het schoolvak Godsdienst/Levensbeschouwing. De master is voor wie een bachelor heeft in de religiewetenschap of theologie op hbo- of universitair niveau. Studenten met een hbo-achtergrond volgen eerst een premaster van 60 EC, maar krijgen 30 EC aan vrijstellingen voor het educatieve deel van de master. Voor meer informatie over de opleiding, bezoek <https://tinyurl.com/wssq3px>. Naast de nieuwe opleiding blijft in Leiden ook de eenjarige educatieve post-master bestaan.

Religiewetenschap als het wetenschappelijke anker

Wij zien de religiewetenschap als dé bron voor zowel het vakgebied 'religie en levensbeschouwing', als ook voor het schoolvak godsdienst/levensbeschouwing. Docenten die zich in de religiewetenschap hebben verdiept, hebben verstand van allerlei vormen van religie en levensbeschouwing (wereldreligies en humanisme, maar ook antieke religies, nieuwe religies en ongebonden spiritualiteit) en inzicht in sociale, historische en zingevingsprocessen omtrent religie en levensbeschouwing. Ze zijn in staat hun religiewetenschappelijke expertise flexibel in te zetten in het klaslokaal en kunnen voor leerlingen een voor hen mogelijk vreemde wereld tot leven wekken. Ze kunnen vanuit verschillende perspectieven kijken naar religieuze verschijnselen, waardoor ze leerlingen die zelf weinig of geen religieuze achtergrond hebben, laten zien hoe religie aanwezig is in hun leefwereld.²

Misverstanden en vooroordelen over religies zijn wijdverbreid. Maar door ruimte te geven aan een kritische, onderzoekende houding, leren leerlingen religie kennen als een menselijk verschijnsel, en als een ingang om anderen beter te begrijpen. Deze houding versterkt de vormende, reflectieve kant van het vak: kennis en persoonlijke vorming gaan hand in hand. Door te zien hoe anderen omgaan met zin- en levensvragen en te onderzoeken welke waarden achter botsende normen zitten, kunnen leerlingen hun eigen levensbeschouwing vormgeven en zien dat 'een religie' misschien vreemd is, maar 'religieus zijn' en 'een levensbeschouwing hebben' juist heel menselijk. Het zou dus ideaal zijn als een ontmoeting met mensen van verschillende religies en levensbeschouwingen onderdeel zou kunnen zijn van het curriculum.

*Ongeacht of mensen zelf gelovig zijn of niet,
moeten ze begrip ontwikkelen voor wat religie is
en wat religie voor mensen betekent.*

Religieuze geletterdheid voor iedereen

In onze pluralistische samenleving wordt religieuze geletterdheid steeds belangrijker. Ongeacht of mensen zelf gelovig zijn of niet, moeten ze begrip ontwikkelen voor wat religie is en wat religie voor mensen betekent. Met onze nieuwe opleiding willen we mensen opleiden die op verschillende manieren de motivatie en vaardigheden hebben om een bijdrage te leveren aan de religieuze geletterdheid van Nederland.

Het onderwijs is hiervoor natuurlijk de aangewezen plek. We willen daarom docenten opleiden voor het voortgezet onderwijs en docentenopleiders voor

2 Markus Davidsen heeft enkele principes uiteengezet van de religiewetenschappelijke vakdidactiek die ten grondslag ligt van onze opleiding (Davidsen, 2020).

het hbo en de pabo. Omdat religieuze geletterdheid voor iedereen is, zouden we verder graag zien dat onderwijs over religie en levensbeschouwing niet alleen in het bijzonder onderwijs, maar ook op openbare scholen een verplicht vakgebied wordt. Om aansluiting met het openbaar onderwijs te zoeken, besteden we in onze opleiding veel aandacht aan burgerschapsvorming en zoeken we naar manieren om de vakgebieden ‘religie en levensbeschouwing’ en ‘burgerschapsvorming’ met elkaar in verbinding te brengen. Het is onze droom om de eerste generatie docenten religie en levensbeschouwing voor het voortgezet openbaar onderwijs op te leiden.

Maar ook andere instellingen dan scholen kunnen bijdragen aan religieuze geletterdheid. Musea hebben bijvoorbeeld baat bij mensen die niet alleen verstand hebben van religie, maar ook mensen aan het leren en aan het denken kunnen zetten.

Het is onze droom om de eerste generatie docenten religie en levensbeschouwing voor het voortgezet openbaar onderwijs op te leiden.

Streven naar algemene erkenning van het vak GL

Vanuit de (landelijke) overheid zou erkenning voor het belang van het vakgebied religie en levensbeschouwing een goede stap zijn. Op kleinschaliger niveau is een duurzame samenwerking tussen scholen, religieuze en levensbeschouwelijke organisaties, en gemeenten een goede manier om leerlingen in contact te brengen met de wereld buiten het klaslokaal en relevante vragen te onderzoeken.

Als docenten in het vo moeten we ons hard maken voor ons vak, en een manier zoeken om de vrijheid en integriteit die we als individuele docenten ervaren, te combineren met een duidelijk en eenduidig geluid over het belang en de inhoud van ons vak. Dit is de taak van het expertisecentrum LERVO, maar natuurlijk ook van alle docenten in het werkveld.

Literatuur

Davidson, M. (2020), “Religiewetenschappelijke Vakdidactiek”. In M. van Dijk-Groeneboer (Eds.), *Vakdidactisch Handboek Godsdienst/Levensbeschouwing: leren leven vanuit je wortels*, pp. 288-299. Geraadpleegd op: <https://expertisecentrumlervo.nl/educatief-materiaal/achtergrondartikelen/>